

Оценка на риска при внос на цитруси *Citrus L.* от Израел за вредителя *Thaumatotibia leucotreta* при използването на системен подход

Европейската комисия е поискала от Експертната група по здраве на растенията (Панел РЛН) на Европейския орган по безопасност на храните (ЕОБХ), да оцени досие от Израел, в което е описано прилагането на системен подход за намаляване на риска от навлизане на *Thaumatotibia leucotreta* (фалшив молец), разред *Lepidoptera*, семейство *Tortricidae* на територията на Европейския съюз (ЕС), чрез търговия с цитрусови плодове.

След събиране на допълнителни доказателства от службите за растителна защита на Израел и преглед на публикуваната научна литература, Панел РЛН е изготвил оценка на вероятността за свобода от вредителя *T. leucotreta* по цитрусови плодове в точката на влизане в ЕС, като е взет предвид израелският системен подход.

T. leucotreta е карантинен вредител за Съюза, избран в част А от приложение II към Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията¹ и е включен в списъкът с приоритетни вредители в ЕС (Делегиран регламент (ЕС) 2019/1702 на Комисията²).

Специфичните изисквания за внос са конкретизирани в приложение VII към Регламент за изпълнение на Комисията (ЕС) 2019/2072 относно плодовете на пипер (*Capsicum*), цитрусови (*Citrus spp.*) (различни от лимон – *Citrus limon* и лайм – *C. aurantiifolia*), праскова (*Prunus persica*) и нар (*Punica granatum*).

¹ Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията от 28 ноември 2019 година за установяване на еднакви условия за изпълнението на Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета за защитните мерки срещу вредителите по растенията, за отмяна на Регламент (ЕО) № 690/2008 на Комисията и за изменение на Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията, OJ L 319, 10.12.2019

² Делегиран регламент (ЕС) 2019/1702 на Комисията от 1 август 2019 година за допълнение на Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета посредством установяване на списък на приоритетните вредители C/2019/5637, OJ L 260, 11.10.2019

Други важни гостоприемници, като рязан цвят, трябва да имат фитосанитарен сертификат за въвеждането им в ЕС, както са изброени в приложение XI от същия регламент.

T. leucotreta е с произход Африка (на юг от Сахара) и е открит за първи път в Израел през 1984 г. върху макадамия.

Този вид е полифаг с широк спектър от растения гостоприемници. Понастоящем е известно, че видът се среща по 105 рода растения в 51 семейства, обхващащи над 130 различни растителни вида, а асортиментът гостоприемници включва както култивирани, така и диви видове.

В Африка, *T. leucotreta* е сериозен вредител по култури с голямо икономическо значение като авокадо, какао, кафе, цитрусови плодове, памук, гуава, царевича, манго и праскова.

T. leucotreta е поливолтинен вид насекомо, който може да развие от две до пет припокриващи се поколения годишно, в зависимост от температурата, наличната храна, фотопериода, влажността, географската ширина и ефекта на хищниците и болестите.

Една женска може да снесе до 800 яйца.

След излюпване ларвите се хранят вътре в плодовете, ядките, шушулките, семената, цветните пъпки, памучните килийки и др.

При цитрусите е възможно наличието на от една до три ларви на цитрусов плод. Ларвите обикновено се хранят точно под повърхността на плодовете.

Ларвите какавидират в листата под растенията гостоприемници, в паднали плодове, прикрепени към кората на дървото или към всякакви изкуствени конструкции или повърхностни, складове и опаковъчни станции.

Наличните фитосанитарни мерки в страната износител включват официална регистрация на производителите и опаковъчните станции, участващи в износа на цитрусови плодове.

В няколко точки от производствената верига се извършва инспекция, за да се провери съответствието със системния подход (пунктове за вземане на проби в производствената, опаковъчната и транспортната верига).

Други мерки, които се предприемат са: мониторинг с феромонови уловки, полеви инспекции на плодовете по цитрусовите дървета, теренна проверка за опаднали плодове (плодовете нападнати от *T. leucotreta*, обикновено опадат от дървото от 3 до 5 седмици след нападението), извършване на оглед при беритбата на плодовете, официална проверка при влизане в опаковъчната станция, оглед на плодовете по време на процеса на опаковане и официална проверка на плодовете преди износ.

Мерките за борба с *T. leucotreta* включват:

- премахване на опадалите плодове, тъй като в тях е възможно да има ларви, които ще какавидират в почвата, което от своя страна е в основата на развитието на следващо поколение на *T. leucotreta* в овощната градина;

- използване на стерилни насекоми

Този метод се основава на масовото производство и освобождаване на стерилни мъжки, които се конкурират с целевата популация;

- използване на синтетично произведени полови феромони в големи количества, с цел объркване на мъжките индивиди, което ще ограничи способността им да локализируют женските;

- примамване и убиване на възрастните индивиди

Този метод се основава на принципа на масовото улавяне. При него се използват капани, които съдържат атрактант (напр. полов феромон) и инсектициден агент;

- продукти на базата на вируси;

- За биологичен контрол могат да се използват яйцепаразитоида *Trichogrammatoidea cryptophlebiae* Nagaraja; *Heterorhabditis bacteriophora*, *Beauveria bassiana* и *Metarhizium anisopliae*, които са тествани при какавиди в почвата, както и *Bacillus thuringiensis*.

- Ефективността на химичният контрол при ларвните стадии на *T. leucotreta* е ограничена поради защитата, която ларвата придобива, живеейки в плодовете на атакувания гостоприемник. Повечето използвани инсектициди са насочени към възрастни и яйца.

- *T. leucotreta* е чувствителен към студ и смъртността настъпва при температури под нулата, поради което студената обработка на цитрусовите плодове след прибиране на реколтата се предлага като самостоятелна мярка.

За *T. leucotreta* по цитрусови плодове внос от Израел е дадена експертна преценка за вероятността от свобода от вредителя след оценка на мерките за намаляване на риска и системният подход прилаган в страната износител, действащ върху *T. leucotreta*, включително всякакви несигурности.

Панел РЛН счита с 95% сигурност, че между 9 863 и 10 000 цитрусови плода на 10 000 ще бъдат свободни от този вредител.

Източник:

Commodity risk assessment of *Citrus* L. fruits from Israel for *Thaumatotibia leucotreta* under a systems approach, EFSA Journal 2021;19(19): 6427 – <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/6427>

Снимков материал: <https://gd.eppo.int/taxon/ARGPLE/photos>

Други научни становища и актуална информация в областта на здравето на растенията, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига: <http://corhv.government.bg/>

Изготвил:

Николай Спасов, старши експерт

Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, ЦОРХВ

31.03.2021 г.